

**ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ
ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΛΛΑΔΑ**

7ο Επιστημονικό Συνέδριο

Πάντειο Πανεπιστήμιο

21 - 24 Αυγούστου 1999

ΑΘΗΝΑ 2000

ΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΔΕΚΟ ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σάββας Μαυρίδης, διδάκτωρ Κοινωνιολογίας

Το κράτος είναι ένας μηχανισμός ο οποίος διευρύνει ή περιορίζει τις οικονομικές του δραστηριότητες ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες της ιδιωτικής οικονομίας. Επ' αυτού ο κλασικός του είδους J. O'Connor λέει: Το μονοπωλιακό κεφάλαιο σε εποχές κρίσης, π.χ. κατά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο, χρησιμοποιεί το κράτος για να ιδρύσει, να αναπτύξει και να διευθύνει κατευθείαν παραγωγικές δραστηριότητες προς όφελος της οικονομικής ανάπτυξης και της τεχνικής εξέλιξης. Όταν, όμως, επανήλθε η κανονική κατάσταση, αφαιρέθηκαν γρήγορα αυτές οι αρμοδιότητες από το κράτος. Ανάμεσα στα έτη 1946-1949 πέρασε στον ιδιωτικό τομέα το 40% της αξίας των δημοσίων επιχειρήσεων των ΗΠΑ (O'Connor, σελ. 222). Στην Ευρώπη εξελίχθηκαν τα πράγματα διαφορετικά απ' ό,τι στις ΗΠΑ, καθ' ότι στις ΗΠΑ με τον εμφύλιο έλαβε τέλος η δουλεία, η οποία διήρκεσε πολύ λιγότερο απ' ό,τι η φεουδαρχία στην ευρωπαϊκή ήπειρο (Weber, W.G., σελ. 415). Ενώ στην Ευρώπη το φεουδαρχικό κράτος προώθησε τις καπιταλιστικές οικονομίες, μεσαιωνικό κράτος ΗΠΑ, με την έννοια της μακρόχρονης παρουσίας όπως συνέβη στην Ευρώπη, δεν υπήρξε ποτέ (O'Connor, σελ. 223, Dahrendorf, *Gesellschaft und Demokratie*, σελ. 49 ff). Σε αντίθεση με το ιδιωτικό κεφάλαιο, το κράτος ως οικονομική οντότητα δεν ανήκει σε κάποιο πρόσωπο που ενδιαφέρεται για το οικονομικό του συμφέρον και έτσι η κρατική οικονομία βάλλεται ανηλεώς από τα ιδιωτικά συμφέροντα. Ορισμένοι πολιτικοοικονομικές παράμετροι, όμως, έρχονται την τελευταία δεκαετία να ανατρέψουν την τάξη των πραγμάτων. Η πρώτη παράμετρος είναι η παντρονυμία του κρατικού και χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου και η δεύτερη η πτώση των συστημάτων του υπαρκτού σοσιαλισμού, γεγονός που κατέστησε την παγκόσμια οικονομία ενιαία, φαινόμενο που ακούει πλέον σήμερα στο όνομα παγκοσμιοποίηση (Beck, U., *Was ist Globalisierung?*, σσ. 29, 39, 40).

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων συγκεντρώνεται και από τις οδηγίες της Ένωσης όπως αυτές ρυθμίζονται με την υιοθέτηση της Οδηγίας περί πλήρους ανταγωνισμού (96/16/ΕΚ) (ΟΤΕ, *Ενημερωτικό Δελτίο*, τεύχ. Ιουνίου 1997, σελ. 59).

Κάτω από αυτές τις ευνοϊκές συνθήκες το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο επιζητεί μέσω των ιδιωτικοποιήσεων να ελέγξει και το χώρο των κοινωνικών επενδύσεων δηλ. των δημοσίων επιχειρήσεων. Φυσικά, υπάχουν ιδιαίτερες από χώρα σε χώρα και τα ζητήματα αυτά απαιτούν σε διαφορετικό χρόνο και ένταση τις εθνικές κοινωνίες. Έτσι, αυτό που ισχύει για τις ΗΠΑ, δεν ισχύει εξίσου και για την Ελλάδα, αλλά, αντίθετα, θα λέγαμε ότι την εποχή που άρχιζαν οι ιδιωτικοποιήσεις στις ΗΠΑ, στην Ελλάδα ιδρύονταν οι δημόσιες επιχειρήσεις. Ειδικά στην Ελλάδα, όπως λέει ο O'Connor, το κράτος ίδρυσε όχι μόνον επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας αλλά και καθαρά παραγωγικές επιχειρήσεις, με σκοπό αργότερα να τις μεταβιβάσει στο ιδιωτικό κεφάλαιο (O'Connor, σελ. 225). Οι δημόσιες επιχειρήσεις, όπως διαπιστώνουμε από τους ιδρυτικούς τους νόμους, έχουν ημερομηνία γέννησης αμέσως μετά τον Εμφύλιο, και το κόστος της δημιουργίας τους το έφερε καθ' ολοκλήριαν το κράτος. Η σύγχρονη ιστορία των ΔΕΚΟ και των συνδεδεμένων τους στην Ελλάδα θα μπορούσε να χωριστεί σε τρεις περιόδους. Η πρώτη περίοδος θα μπορούσε να θεωρηθεί το χρονικό διάστημα από το 1950 έως το 1967, η δεύτερη από το 1967 μέχρι το 1974 και η τρίτη από το 1974 έως σήμερα. Στην πρώτη περίοδο η χώρα προσπαθεί να συνέλθει από τις πλήγες των πολέμων και ένα πολύ μεγάλο μέρος της δεν καλύπτεται από τις υπηρεσίες των ΔΕΚΟ. Τα συνδίκια τους δεν παρουσιάζουν κάποια ιδιαίτερη δραστηριότητα. Στην διάρκεια της δικτατορίας διευρύνεται ο κύκλος εργασιών των ΔΕΚΟ, ιδιαίτερα της ΔΕΗ, αλλά, φυσικά, κάθε συνδεδεμένη δραστηριότητα απαγορεύεται. Η τρίτη περίοδος την οποία διανύουμε χαρακτηρίζεται από μεγάλη δραστηριότητα των συνδεδεμένων των ΔΕΚΟ.

Για το 23ο Συνέδριο της ΓΣΟΕ που διεξήχθη τον Απρίλιο του 1986 σε επίπεδο ομοσπονδιών ήταν εγγεγραμμένοι 540.000 εργαζόμενοι, εκ των οποίων 180.000, δηλ. το 33%, αποτελούσαν οι συνδεδεμένοι εργαζόμενοι στις ΔΕΚΟ (*Συνώ. Επιθεώρηση*, τ. 16, Απρ. 1986, σσ. 43-44). Η αγωνιστική ηγασία των συνδεδεμένων των ΔΕΚΟ είναι, όμως, ακόμη μεγαλύτερη της αριθμητικής, αφού τουλάχιστον δύο φορές απ' όσο γνωρίζω η κυβέρνηση της ΝΔ, το 1979, αναγκάστηκε να επιστρατεύσει τους κρατικούς υπαλλήλους (*ΕΛΔ Βορράς*, 26.7.1979, σελ. 3) και η του ΠΑΣΟΚ το 1988, τους πλάτους της ΟΑ, διότι οι απεργίες τους προκαλούσαν ταραχές ζημιές στην εθνική οικονομία, αρκετές φορές πάλι και οι δύο τους εργαζόμενους της ΔΕΗ κ.λπ. Στην περίοδο αμέσως μετά τη δικτατορία, γενικά οι εργαζόμενοι αλλά ιδιαίτερα οι εργαζόμενοι των ΔΕΚΟ προσπαθούν να καλύψουν ό,τι δεν μπόρεσαν να κερδίσουν όχι μόνο σε θέματα οικονομικής φύσεως αλλά και σε ζητήματα συμμετοχής τους στις πολιτικές εξελίξεις, πολιτικής που τους οδήγησε συχνά στην υπερβολή, δηλαδή από μια ακραία κατάσταση που απαγορευόταν πάντα πάντα έφτασαν σε μια άλλη που επιτρέπονταν σχεδόν τα πάντα. Στο διάστημα 1974 έως 1981 που κυβερνούσε η συντηρητική ΝΔ, η τότε αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ έβλεπε με καλό μίτρο τις απεργίες, καθ' ότι με αυτές αποκτούσε όλο και περισσότερη δύναμη, όπως αποδείχθηκε και στις εκλογικές αναμετρήσεις των ετών 1977 και 1981, όπου το κόμμα του Α. Παπανδρέου διατάχθηκε δύο φορές την εκλογική του δύναμη, αλλά και

από την εκλογική δύναμη της προσκείμενης στο ΠΑΣΟΚ συνδικαλιστικής παράταξης ΠΑΣΚΕ που κατέχει την απόλυτη πλειοψηφία στα συνδικάτα των ΔΕΚΟ, όπως θα δούμε στην συνέχεια. Η ριζοσπαστικοποίηση αυτή των συνδικάτων και μετά την ανάληψη της κυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ οδήγησε στην ψήφιση του Νόμου 1365/1983: «Περί της κοινωνικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων» (ΦΕΚ, τεύχος Α', αριθ. φύλλου 80 της 22.6.1983), που προέβλεπε μεν τη συμμετοχή των εργαζομένων στη διοίκηση των ΔΕΚΟ, απέβαλε, όμως, στον περιορισμό των απεργιών αφού το άρθρο 4 του νόμου καθόριζε ότι για την προκήρυξη απεργίας έπρεπε να είναι σύμφωνο το 51% των παρόντων από τα οργανωμένα μέλη του συνδικάτου. Εδώ πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι τα καταστατικά των συνδικάτων δικαιούσαν τις διοικήσεις τους για την προκήρυξη της απεργίας. Μ' αυτόν τον τρόπο μπορούσε η πλειοψηφία ενός ΔΣ να προκηρύξει για οιοδήποτε ασημαντό λόγο απεργία και να υποβάλει το κοινωνικό σύνολο σε τολαιπώρια. Όλα αυτά, όμως, δε θα ήταν τόσο σοβαρά εάν δε συνυπάρχονταν τα δικαιώματα της μονιμότητας και της απεργίας, που το μεν πρώτο κατοχυρώνεται από τον κανονισμό λειτουργίας της εκάστοτε δημόσιας επιχείρησης, το δε δεύτερο είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο με το άρθρο 23 παρ. 3 του Συντάγματος του 1975 και ρυθμίζεται από τους ισχύοντες νόμους. Συνιστάται μπορούμε να πούμε ότι το συνδικαλιστικό κίνημα μετά το 1974 δικάζεται φαικότερα προς το ΠΑΣΟΚ, διότι στην φάση της γέννησής του μετά το 1974, συνέθεσε να βρίσκεται στην αντιπαράθεση, οπότε συμπυκνούνταν μαζί του και αντίθετα συγκρουούνταν με την κυβέρνηση που ασκούσε η ΝΔ, έτσι δε παρέμεινε προσηλωμένο σ' αυτό και στη συνέχεια. Ένας δεύτερος λόγος είναι ότι σε παγκόσμια κλίμακα τα συνδικάτα συγγενεύουν περισσότερο ιδεολογικά με τα σοσιαλδημοκρατικά και εργατικά κόμματα και λιγότερο με τα συντηρητικά. Η υπέρτερη αγωνιστικότητα των συνδικάτων των ΔΕΚΟ, αλλά όχι μόνον, έβλαψε τις επιχειρήσεις, συνέβαλε στην δημιουργία ελλειμμάτων και κοινωνικής τολαιπώριας και αύξησε τα επιχειρήματα των οπαδών της ιδιωτικοποίησης. Όμως τα συνδικάτα δεν είναι η μεγαλύτερη γενοσυνοργός αιτία των πληγών του δημόσιου τομέα αλλά και το ίδιο το κράτος που με τις πελατειακές του σχέσεις επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και τις ΔΕΚΟ με προσλήψεις ψηφοθηρικού χαρακτήρα χωρίς αξιοκρατία και διαφάνεια. Συγκεκριμένα και επίσημα το νομοθετικό πλαίσιο του Νόμου 2527 αριθ. 1, παρ. 3 παρέθεσε στις ΔΕΚΟ και στους ΟΤΑ την δυνατότητα επιτάχυνσης των διαδικασιών πρόσληψης προσωπικού. Ο πρόεδρος του ΑΣΕΠ Μ. Παπαδάκης καταγγέλλει ότι γίνονται παρανομιές στις προσλήψεις και ότι οι προκηρύξεις είναι στημένες. Για το 1997 έγιναν 32.000 προσλήψεις μόνιμου και εποχιακού προσωπικού στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Οι παρανομιές αναγκάζουν συχνά το ΑΣΕΠ να καταγγείλει την Ολυμπιακή Αεροπορία που «κατά σύστημα» επαναλαμβάνει στις ετήσιες προσλήψεις εποχικού προσωπικού την ίδια τακτική με τα ίδια υπηρεσιακά όργανα. (Αγγελιαφόρος, 24.3.1998, σελ. 14). Η δημόσια οικονομία στην Ελλάδα είναι ένας χώρος άσκησης πελατειακών σχέσεων της πολιτικής εξουσίας κατά τρόπο συγγενικό με τα συστήματα του πρώην

υπαρκτού σοσιαλισμού. Εάν τώρα, όπως λέει ο Jürgen Habermas, εκσυγχρονισμός σημαίνει ο διαχωρισμός των σφαιρών πολιτικής και οικονομίας (Habermas 1981, Band II, σελ. 420), τότε αυτό που συμβαίνει στην Ελλάδα σήμερα είναι κάθε άλλο παρά εκσυγχρονισμός. Με τα παραδείγματα τριών ΔΕΚΟ, του ΟΤΕ, της ΔΕΗ και της ΟΔ, θα προσπαθήσουμε να αποδείξουμε αυτήν τη θέση.

Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ)

Ο ΟΤΕ ιδρύθηκε με το Ν.Δ. 1049 του έτους 1949 (ΦΕΚ Α' 167 της 5.8.1950). Όπως ορίζεται το παραπάνω Ν.Δ., «ο ΟΤΕ αποτελεί κρατική επιχείρηση κοινής ωφελίας προς εξυπηρέτηση του κοινού, απολαύει οικονομικής και διοικητικής αυτονομίας και λειτουργεί συμφώνως με τους παραδεδομένους εμπορικούς και βιομηχανικούς κανόνες» (άρθ. 1.2). Τα κέρδη του ΟΤΕ διατίθενται από το ΔΣ ως εξής: τουλάχιστον 5% για το τακτικό αποθεματικό, 6,5% του κεφαλαίου που κατέβαλε το κράτος για την ίδρυσή του και το τυχόν ποσό που απομένει δίνεται εις το παθητικό για την ανακάλυψη των εγκαταστάσεων (άρθ. 27.2). Ο ΟΤΕ τελεί υπό την εποπτεία του κράτους και συγκεκριμένα του υπουργού Τηλεπικοινωνιών (άρθ. 20.5). Την υπηρεσιακή κατάσταση των εργαζομένων του ΟΤΕ συντάσσει το ΔΣ του ΟΤΕ και την υποβάλλει στον αρμόδιο υπουργό για έγκριση (άρθ. 20, γ-δ). Στον ΟΤΕ εμφανίστηκαν για πρώτη φορά τα λεγόμενα προνόμια των εργαζομένων με την παροχή δωρεάν τηλεφωνικών μονάδων, το 1969, στη διάρκεια της δικτατορίας (ΦΕΚ 588/1969). Το *Βήμα*, 15.2.98, σελ. Δ3). Για πολλά χρόνια είχε την φήμη ενός εξαιρετικά αργού οργανισμού, αφού για δεκαετίες οδήγησε η εγκατάσταση μιας τηλεφωνικής σύνδεσης αργότες συχνά πάνω από πέντε χρόνια μετά την υποβολή της αίτησης από μέλους του ενδιαφερομένου. Εκτός, βέβαια, εάν κανείς είχε ιδιαίτερες γνωριμιές με υψηλά ισταμένους. Μια ένδειξη της μη ορθολογικής λειτουργίας του οργανισμού φαίνεται από το γεγονός ότι, για παράδειγμα, στη δεκαετία του '70 και στις αρχές του '80 οι πρόεδροι του ΔΣ ήταν απόστρατοι αξιωματικοί. Το 1979 ανέχονταν τα χρέη του ΟΤΕ στο ένα τρίτο του παγίου κεφαλαίου του (*Ο αγώνας των εργαυτοπαραλλήλων*, τ. Μαΐου 1981, σελ. 6) και ο αριθμός των εργαζομένων στον ΟΤΕ από τα 24.935 άτομα το 1975 φτάνει στα 31.148 το 1982 (*Στρατ. Υπηρ.* 1983, σελ. 363). Είναι δηλ. αυτή την εποχή διαρκώς ανοδική. Εξυπακούεται ότι η παρανομικότητα του ΟΤΕ αυτήν την εποχή ήταν πολύ χαμηλή. Στην πρώτη μεταδικτατορική περίοδο η παράταξη ΠΑΣΚΕ διέθετε την απόλυτη πλειοψηφία στη συνδικαλιστική ομοσπονδία του ΟΤΕ, ΠΕΤ. Με δικαστικά μέσα η δημοκρατικά εκλεγμένη διοίκηση της ΠΕΤ-ΟΤΕ επαύθη δύο φορές, όπως αργότερα, το 1988 επίσης, με δικαστικά μέσα έπαισε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ την εκλεγμένη διοίκηση της ΓΣΕΕ. Σης εκλογές του 1980 η ΠΑΣΚΕ έλαβε τις πέντε από τις επτά έδρες του ΔΣ (*Ο αγώνας των Εργαυτοπαραλλήλων*, τ. Ιουνίου 1980, σελ. 1). Το καταστατικό της ΠΕΤ-ΟΤΕ προέβλεπε ότι την απόφαση για απεργία την έπαιρνε μόνο του το ΔΣ της ΠΕΤ-ΟΤΕ (Καταστα-

τικό της ΠΕΙ-ΟΤΕ, άρθ. 14.5), πράγμα που εσήμανε ότι με τον υπάρχοντα συχετισμό δυνάμεων υπήρχαν οι ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για απευθείας σύγκρουση με την κυβέρνηση της ΝΔ.

Στη δεκαετία του '80, ο ΟΤΕ βελτιώνει σταδιακά τον τρόπο λειτουργίας του από τεχνολογική άποψη εισάγοντας την ψηφιακή τηλεφωνία και εξοικονομώντας έτσι το προσωπικό των λεγόμενων τηλεφωνητριών και μεταβιβάζεται από ζημιολόγα σε κερδοφόρα επιχείρηση, η οποία γίνεται το μίλλον της έριδος ανάμεσα σε διάφορες μερίδες του κεφαλαίου, καθώς, όπως γράφτηκε στον Τύπο, επρόκειτο να εκποιηθεί ο ΟΤΕ με διαγωνισμό μαϊμού, σύγκρουση συμφερόντων που βρίσκει την έκφρασή της στην πτώση της κυβέρνησης της ΝΔ το Σεπτέμβριο του 1993 (Στ. Χαϊκάλης, ΟΤΕ: πώς χάλασε η δουλειά...*, *Το Βήμα*, σελ. Δ3, της 12.9.1993). Νωρίτερα ο Παπανδρέου απειλούσε ότι θα προτείσει στη Βουλή τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για την αναστολή του νόμου με τον οποίο θα ιδιωτικοποιόταν ο ΟΤΕ (*Το Βήμα*, 15.8.1993, σελ. 1). Αυτή την περίοδο ο ΟΤΕ συνάπτει δάνειο με ιαπωνικές τράπεζες, το οποίο, όμως, κατακρατεί η Τράπεζα Ελλάδος για διάστημα εννέα μηνών και κατοίτην το αποδίδει στον Οργανισμό.

Το 1996 εισήχθη στο Χρηματιστήριο το 12% των μετοχών του ΟΤΕ και οι μετοχές απορροφήθηκαν ταχύτατα από το κοινό.

Διαβάζοντας την έκθεση πεπραγμένων του ΟΤΕ για το έτος 1997 ανηλούμε τα εξής στοιχεία: Ο κύκλος εργασιών του ομίλου ανέρχεται σε 809,4 δισ. δρχ., ενώ το σύνολο των λειτουργικών εξόδων σε 513,9 δισ. δρχ. και τα καθαρά, προ φόρων, κέρδη σε 311,3 δισ. (ΟΤΕ, *Πεπραγμένα 1997*, Αθήνα 1998, σελ. 75). Οι εργαζόμενοι του ΟΤΕ ανέρχονταν το 1996 σε 23.826, ενώ το 1997 ήταν 22.741 (στο ίδιο, σελ. 28) και το 1979 ήταν, όπως είδαμε, 28.816 άτομα. Το προσωπικό του ΟΤΕ ανάμεσα στα έτη 1979 και 1997 μειώθηκε κατά 6.075 άτομα. Οι επιβάρυνσεις από τις συνολικές αποδοχές του προσωπικού ανέρχονται το 1997 σε 212.051 δισ. Το μερίδιο εργασίας αποτελεί το 26,2% του κύκλου εργασιών της επιχείρησης. Ο ΟΤΕ έχει συμμετοχή στις τηλεπικοινωνίες των εξής χωρών και με τα εξής ποσοστά: Σερβίας 20%, με την Αρμενία ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις για την εξαγορά του 90% του Armentel, Ιορδανίας 40%: επίσημη συμμετέχει σε διεθνή κοινοπραξία η οποία θα αναλάβει τις τηλεπικοινωνίες της Ουκρανίας και, τέλος, υπέβαλε προσφορά για εξαγορά του 35% των τηλεπικοινωνιών της Ρουμανίας (στο ίδιο, σσ. 32-34). Όπως βλέπουμε, ο ΟΤΕ είναι κάθε άλλο παρά προβαλλητική ή ελλειμματική επιχείρηση.

Η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού

Η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) ιδρύθηκε με το Νόμο 1468 του έτους 1950 (ΦΕΚ 1468/1950, τεύχος Α', 169, της 7.8.1950), με σκοπό την παραγωγή και τη διανομή της ηλεκτρικής ενέργειας, έχοντας το προνόμιο της εκμετάλλευσης όλων των πηγών ενέργειας της χώρας αλλά και την υποχρέωση να διαθέτει όλα τα απόθεματά από τα έσοδά της για τη βελτίωση των όρων εξυπηρέτησης του κοινού και τη

μείωση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος (άρθρα 1-2). Η ΔΕΗ υπόκειται στην εποπτεία του υπουργείου Βιομηχανίας (άρθρ. 7). Η ΔΕΗ κάλυψε γρηγορότερα απ' ό,τι ο ΟΤΕ τις ανάγκες της χώρας με τις υπηρεσίες της. Έτσι, στα τέλη της δεκαετίας του '60 είχε ηλεκτροδοτηθεί σχεδόν ολόκληρη η χώρα. Και αυτή, όμως, ήταν μια ελλειμματική επιχείρηση όπως και ο ΟΤΕ στη δεκαετία του '70. Συγκεκριμένα το έτος 1980 παρουσίαζε παθητικό περί τα 35 δισ. δρχ. όπως εκφαιίνεται από την επίσημη έκθεση του διοικητή της, η δε εποπτεία του κράτους στα πεπραγμένα της επιχείρησης ασκούνταν με δύο έως τρία χρόνια καθυστέρηση (*Ριζοσπάστης* της 8.4.1981, σελ. 6 και *Εξόρμηση*, 13.1.1980, σελ. 3). Αυτή την περίοδο δημοσιεύεται ότι ο υπουργός Βιομηχανίας Μ. Έβερτ χρηματίστηκε μέσω παραγγελιών από παραγγελίες τουρμητών της ΔΕΗ (*Ελευθεροτυπία*, 22.4.1979, σελ. 15). Επίσης, αυτήν την εποχή γίνονταν στη ΔΕΗ και στον ΟΤΕ 10.000 προαλήψεις ετοχιακού προσωπικού για κομματικές σκοπιμότητες (*Ελευθεροτυπία*, 13.5.1979, σελ. 15).

Σχετικά με τη συνδικαλιστική κατάσταση στο χώρο της ΔΕΗ βλέπουμε ότι και εδώ υπερχυμεί η παράταξη που πρόκειται στο ΠΑΣΟΚ η ΠΑΣΚΕ.

Το 1979, σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της ΕΛΔΕΣ, στη ΔΕΗ απασχολούνταν 26.525 άτομα (Στρω. *Ετησίως*, 1979, σελ. 254). Τον επόμενο χρόνο στο σύνολο της μεγαλύτερης Ομοσπονδίας της ΔΕΗ, της ΓΕΝΟΠ, η οποία πρόκειται στο ΠΑΣΟΚ, έλαβαν μέρος 16.000 οργανωμένα μέλη (*Ο αγώνας των εργατοπληθώνων*, τεύχος 2, Απρίλιος 1980, σσ. 1 και 6), η δε παράταξη της που προσέκειτο στη ΝΔ, η ΠΟΠ-ΔΕΗ, είχε μόλις 5.500 μέλη οργανωμένα αυτήν την εποχή (*Αυγή*, 28. 2. 1979). Ας έρθουμε τώρα στα οικονομικά μεγέθη της ΔΕΗ αυτής, της εποχής. Το έτος 1981 ο κύκλος εργασιών της ΔΕΗ ανέρχεται σε 70.139.877 χιλ. δρχ., ενώ οι αμοιβές των απασχολούμενων στην εταιρεία ανέρχονται σε 15.676.000 χιλ. δρχ. Το μερίδιο της εργασίας είναι 22,3 %. Την επόμενη χρονιά, ο κύκλος εργασιών ανέρχεται σε 88.414.598 χιλ. δρχ., ενώ οι αμοιβές των απασχολούμενων ανέρχονται σε 19.373.000, ήτοι το μερίδιο της εργασίας είναι περίπου 22% (Στρω. *Ετησίως* 1983, σελ. 262). Η ΔΕΗ τακτοποιήσε πολύ στις δεκαετίες του '70 και του '80 από τις απεργίες των «αφελέμενων» της και η ομοιοπαθία της, η ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ, πρωτοστάτησε στην κινητοποίηση των συνδικατών και των άλλων ΔΕΚΟ όπως στις 9.8.1979, οπότε απέκτησε και πολιτικό περιεχόμενο η δραστηριότητά της (*Ελευθεροτυπία*, 13.8.1979, σσ. 1 και 4). Ταλαιωία φορά που εκλήθησαν με δικαστικό επιμελητή (επιστρατεύθηκαν) οι εργαζόμενοι της ΔΕΗ στην εργασία τους ήταν το Μάιο του 1994. Γενικά οι εργαζόμενοι των ΔΕΚΟ έχουν δύο δικά στη διάθεσή τους: από την μια πλευρά τη μονιμότητα που πρωτοσητήχθη με το Νόμο ΑΚΗ/1912 για τους εργαζομένους στους οδηγοδρόμους και επεκτάθηκε και στις άλλες ΔΕΚΟ (Θεοδώρου Θ., «Η μονιμότητα των εργαζομένων», *Ο αγώνας των εργατοπληθώνων*, τ. 2, Απρίλιος 1980, σελ. 5), και από την άλλη πλευρά το δικαίωμα της απεργίας που καθιερώθηκε με το άρθρο 23 παρ. 3 του Συντάγματος του 1975. Η εκ του ασφαλούς αγωνιστικότητα αυτή των εργαζομένων και η ταλαιωρία της κοινωνίας που συνεπάγεται συνέβαλε στη χειροτέρευση της εικόνας των ΔΕΚΟ για το κοινωνικό σύνολο και αυξάνει τα επιχειρή-

ματα υπέρ της ιδιωτικοποίησης, όμως εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι αυτή η κατάσταση αποτελεί ιδιαίτερα ελληνικό φαινόμενο και όχι γενικότερο κανόνα, που δεν παύει, όμως, όπως κάθε κανόνας, να έχει τις εξαιρέσεις του.

Σήμερα η ΔΕΗ απασχολεί περίπου 34.274 άτομα (ΔΕΗ, Μηνιαίο στατ. δελτίο προσωπικού, Οκτ. 1997, τεύχος 10, σελ. 4). Υπάρχουν περιθώρια ορθολογικοποίησης της λειτουργίας και της βελτίωσης των οικονομικών επιδόσεων της εταιρείας με μια νέα αναδιάρθρωση του προσωπικού, που, όπως λένε οι συνδικαλιστές, υπάρχει πλεονασμα στην Αθήνα και έλλειψη στην επαρχία και ιδιαίτερα στις παραγωγικές μονάδες της Πελοποννήσου και του Αιγαίου. Η υπερσυγκέντρωση του αργού προσωπικού στην Αθήνα αποτελεί ακόμη μια μορφή πελατειακών σχέσεων, παρέμβασης εξωγενών παραγόντων στη λειτουργία της εταιρείας. Ο υδροκεφαλισμός, λοιπόν, δεν είναι μόνο ένα φαινόμενο που αφορά τη συγκέντρωση του πληθυσμού στην Αττική αλλά και δυσανάλογα υπερμέτρα και τη δημόσια διοίκηση.

Τα οικονομικά μεγέθη της ΔΕΗ τα τελευταία τρία χρόνια παρουσιάζουν την εξής εικόνα: Για το έτος 1995 τα έσοδα εκμετάλλευσης της επιχείρησης ανέρχονται σε 707.797 εκατ. δρχ., το σύνολο των δαπανών λειτουργίας σε 547.727 εκατ. δρχ., εκ των οποίων 157.182 εκατ. δρχ. αποσκοπεί στην δαπάνη μισθοδοσίας του προσωπικού. Τα κέρδη προ αποσβέσεων ανέρχονται σε 160.070 εκατ. δρχ., το δε μερίδιο εργασίας σε 22,2% (ΔΕΗ, Γενικός οικονομικός προϋπολογισμός 1997, σσ. 26-27). Όπως βλέπουμε, το μερίδιο εργασίας έμεινε σταθερό συγκρινώντας το με τα έτη 1981 και 1985. Βέβαια, και στη ΔΕΗ, όπως και στον ΟΤΕ, οι εξώθεν παρεμβάσεις του κράτους δε λείπουν. Στο πρόσφατο παρελθόν 1995 έως 1998 προκηρύχθηκαν μεγάλες συζητήσεις αλλά εν μέρει και δικαστικές διαμάχες που έφτασαν μέχρι και τον Άρειο Πάγο και που αφορούσαν την πρόκληση και την απόλυση 6.000 εκτάκτων στη ΔΕΗ (Ι. Μάνδου, «Πάρτε πίσω τους εκτάκτους», *Το Βήμα* της 3.9.1995, σελ. Α38), για το σταθμό παραγωγής του Λαυρίου (Σ. Κτενάς, «Τα συμφέροντα βραχυκυκλώνουν τη ΔΕΗ», *Το Βήμα*, 21.1.1996, σελ. Δ4), αλλά και τελευταία για τον υδροηλεκτρικό σταθμό της ΔΕΗ στη Φλώρινα.

Την περίοδο που διανύουμε, εργαζόμενοι και διοίκηση της ΔΕΗ συμφώνησαν για διετή εργασιακή ειρήνη με πάγωμα μισθών αλλά και κάθε άλλης αλλαγής, στο καθεστώς των εργασιακών σχέσεων.

Η Ολυμπιακή Αεροπορία (ΟΑ)

Η Ολυμπιακή Αεροπορία αγοράστηκε από το ελληνικό κράτος το 1975 με το Νόμο 96/1975 (ΦΕΚ Α' 154, της 26.7.1975) από τον εφοπλιστή Α. Γάνδη. Αξιοσημείωτο είναι ότι σύμφωνα με το νόμο, ο πωλητής ονομαζόταν ΑΕ «VICTORIA FINANCIERA PANAMA», της οποίας έδρα ήταν ο Παναμός.

Από τις διατάξεις του νόμου γίνεται φανερό πόσο απαραίτητη είναι η εταιρεία για το κράτος, την κοινωνία και την οικονομία. (άρθ. 3). Η εταιρεία τελεί υπό την εποπτεία του υπ. Συγκοινωνιών (άρθρ. 4). Με άλλα λόγια, η παρέμβαση του εκά-

στοτε κυβερνώντος κόμματος μπορεί να είναι καθοριστική. Σε αντίθεση, όμως, με την ΔΕΗ και τον ΟΤΕ, οι οποίοι κατέχουν σχέδον το μονοπώλιο καθεστώς παραχής υπηρεσιών στο εσωτερικό της χώρας, η ΟΑ είναι υποχρεωμένη απέναντι στις ξένες εταιρείες να δέχεται τόσες πιέσεις προς την Ελλάδα όσες εκτελεί και αυτή στις αντίστοιχες χώρες. Τελεί δηλαδή, υπό καθεστώς πλήρους ανταγωνισμού και ταυτόχρονα υπό την εποπτεία του κράτους. Η ΟΑ απειλείται όχι τις φορολογικές-τελωνειακές καταστάσεις-αλλάγες που απειλείβανε μέχρι τώρα. Όλα τα προνόμια και τα δικαιώματα που χορηγήθηκαν στην ΟΑ με το Νόμο 3560/1956 παραμένουν σε ισχύ. Οι δαπάνες διατροφής του προσωπικού της ΟΑ που εργάζεται στα αεροδρόμια δεν υπολογίζεται ούτε ως μισθός ούτε ως φορολογητέο εισόδημα (άρθρ. 5) Η ΟΑ με αυτές τις ρυθμίσεις κατέχει θέση εξής εταιρείας, σε ελληνικό έδαφος που είναι κρατική!

Οι εργαζόμενοι της ΟΑ έχουν συνθηθεί το ελληνικό κοινό, και όχι μόνο, ότι σχεδόν κάθε φορά που υπάρχει μεγάλη κίνηση επιβατών, δηλ. Χριστούγεννα, Πάσχα, καλοκαίρι, θα απεργήσουν. Η αποκορύφωση όμως της αναγκαιότητας έφτασε το καλοκαίρι του 1988, όταν αναγκάστηκε πλέον η κυβέρνηση Παπανδρέου να επιστρατεύσει τους πιλότους της ΟΑ διότι η ζημιά για την εθνική οικονομία που προερχόταν από την απεργία τους, ανερχόταν σε 200 εκατ. δρχ. ημερησίως!

Το 1981 η Ομοσπονδία Συλλόγων Πολιτικής Αεροπορίας είχε 6.500 γιλ. μέλη, όπου η ΠΑΣΚΕ κατείχε την απόλυτη πλειοψηφία (*Η φωνή της ΓΣΕΕ*, φύλλο 118, της 17.3.1981, σελ. 5). Ο αριθμός των εργαζομένων της ΟΑ ανερχόταν το 1985 σε 11.534, το 1986 σε 11.977 και το 1987 σε 12.282 άτομα (*Θεσσαλονίκη*, 20.5.1988, σελ. 37). Σήμερα οι εργαζόμενοι είναι λίγο πάνω από 10.000, αλλά θα πρέπει να μειωθούν στα 7.200 (*Athens News*, 20.3.1998, σελ. 5).

Η ΟΑ, που συχνά από το λαό και τον Τύπο έχει βαφτιστεί Ολυμπιακή Ταξιαρχία, έχει ταυτιστεί με ό,τι αρνητικό μπορεί κανείς να συνδέσει την Ελλάδα. Στον ελληνικό Τύπο συχνά φιλοξενούνται άρθρα διαμαρτυρίας επιβατών που υπέστησαν ταλαιπωρίες με τίτλους όπως «η φιλότιμη προστάθεια της ΟΑ να μας πείσει να μην ξαναταξιδέψουμε με τα αεροπλάνα της» (Ο.Τ.Φ. 1833 της 22.6.1989) Η ελληνική οικονομία και ιδιαίτερα ο τουρισμός πλήττονται τα μέγιστα από τις απεργίες της ΟΑ και μάλιστα ακόμη περισσότερο μετά τον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας, οπότε ο οδικός τουρισμός από την Κεντρική Ευρώπη προς την Ελλάδα κατέστη πλέον αδύνατος.

Η κρίση στην ΟΑ είναι μόνιμη. Περιοριζόμαστε στη δεκαετία του '90 για να μη μακρηγορούμε. Η κυβέρνηση μαζί με την Επιτροπή της ΕΕ εκπόνησε ένα σχέδιο εξυγίανσης της ΟΑ, το οποίο ψηφίστηκε το 1994, έλαβε τον αριθμό 2271/1994 (ΦΕΚ Α. 229, της 22/23.12.1994) και τον τίτλο «Εξυγίανση της ΟΑ ΑΕ». Η Επιτροπή της ΕΕ ενέκρινε κατ' εξάρτηση αυτό το πρόγραμμα εξυγίανσης της ΟΑ, διότι αυτό αντικειμενικά στους κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού. Τα βασικότερα σημεία του είναι τα εξής: Διαγράφονται όλα τα χρέη της ΟΑ και Αεροπορίας προς το ελληνικό Δημόσιο, τα οποία προέρχονται από πάσης φύσεως δάνεια, και μη καταβολή πάσης

φύσεως φόρων, τελών και εισφορών. Το ελληνικό Δημόσιο δύναται να αξιώσει από την ΟΑ το σύνολο των χρεών της προς αυτό, τα οποία διαγράφονται, σε περίπτωση αποτυχίας του σχεδίου εξυγίανσης της ΟΑ πλην των πάσης φύσεως δεδουλευμένων αποδοχών των εργαζομένων... Απαλλάσσονται τα κέρδη των χρήσεων 1994 έως 1997 από κάθε μορφής φόρο ή τέλος δημοσίου... εφόσον αυτά διατίθενται για την εξυγίανση της ΟΑ (άρθρ. 1).

Προσωπικό της ΟΑ και των θυγατρικών εταιρειών που υπηρετεί σε περιφερειακούς σταθμούς και πλεονάζει, εφόσον δεν επιθυμεί να μεταρθεί στην έδρα της εταιρείας, μπορεί με αίτησή του να μεταχθεί στο υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών... (άρθρ. 11)

Επίσης, το πρόγραμμα προσέβλεπε μεταξύ άλλων και την εθελούσια έξοδο εργαζομένων στα πλαίσια της εξυγίανσης της ΟΑ (άρθρ. 2). Για τις εργασιακές σχέσεις προβλέπονταν τα εξής: Έως τα τέλη του 1995 δεν επιτρεπόταν καμιά αύξηση των τακτικών αποδοχών του προσωπικού της ΟΑ και της Αεροπλοΐας. Για την οδο-υγιατρική περιθαλψη του ιπτάμενου προσωπικού οι πιο πάνω εταιρείες, καταβάλλουν εφεξής τις καλύτερες προβλεπόμενες αμοιβές του εκάστοτε ισχύοντος τιμοκαταλόγου του Οδοντιατρικού Συλλόγου Αττικής (άρθρ. 3.4), πράγμα που σημαίνει ότι έως τότε καταβάλλονταν υψηλότερες. Επίσης, μεταξύ άλλων, καταργείται η υποχρέωση της ΟΑ να καταβάλλει τα έξοδα καθαρσιτηρίου του ιπτάμενου προσωπικού, που σημαίνει ότι έως τότε καταβάλλονταν (άρθρ. 3.5).

Με τις παραπάνω διατάξεις και με τις καταργήσεις ή περιορισμούς προνομιών διαχόζουμε το συμπέρασμα ότι η ΟΑ ως εργασιακός χώρος υπάχρει χάρην των υπαλλήλων της και όχι ως επιχείρηση κοινής ωφελείας. Τα χρέη που αναλήφθηκαν από το ελληνικό Δημόσιο ανέχονται σε 600 δις. (Το Βήμα, 13.7.1997, σελ. Δ4).

Μετά το νόμο αυτό η ΟΑ έγινε κερδοφόρα το 1995 με ένα καθαρό κέρδος 6,5 δις. δρχ. και μάλιστα για πρώτη φορά από το 1977 (Το Βήμα, 17.3.1996, σελ. Δ19).

Το 1996 η ΟΑ δηλαδή σχεδόν τα κέρδη της, τα οποία έφταναν τα 11,5 δις.

(Το Βήμα, 13.7.1997). Τον Ιανουάριο, όμως, του 1997 ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γ. Παπαντωνίου υπέγραψε μισοθλονοικές αυξήσεις 21%. Το σχέδιο εξυγίανσης του 1994 πνχχθηκε στον αέρα. Ερωτηθείς ο υπουργός Γ. Παπαντωνίου απάντησε ότι εξητατήθη από τους συνδικαλιστές (Καθημερινή, 3.5.1998, σελ. 48). Κατά τον υπουργό Συγκοινωνιών Γ. Μαντέλη, το 1997, οι δαπάνες προσωπικού αυξήθηκαν κατά 51% (Ο.Τ., 21.5.1998, σελ. 32).

Σύμφωνα με πεπραγμένα που υπέβαλε το ΔΣ της ΟΑ προς την ελληνική Βουλή, το 1997, η εταιρεία παρουσίασε έλλειμμα 6.860 εκατ. δρχ. (Ο.Τ., 8.10.98, σελ. 87), το οποίο από άλλους υπολογίζεται σε 9 δις. (Ισοτιμία, 19/20.9.1998, σελ. 16). Φυσικά το ελληνικό Δημόσιο δεν υλοποίησε την απειλή του να απαιτήσει πίσω τα οφειλόμενα από τη ΟΑ.

Νέος νόμος, λοιπόν, ψηφίζεται το Μάιο του 1998 και αυτήν τη φορά λέγεται «Νόμος περί οαοκλήρωσης της εξυγίανσης της ΟΑ» και αντί τώρα μετά την αποτυχία του προγράμματος εξυγίανσης του 1994 να «ωφείλουν τα Λουριά», η κυβέρνηση

εγκρίνει νέο δάνειο ύψους 25 δις. προς την ΟΑ για την πληρωμή μισθών και καισιμίων, όσον δε αφορά το νέο νόμο, αυτός παρέχει νέα προνόμια. Το έλλειμμα της ΟΑ έφτασε μέχρι τα τέλη του Απριλίου του 1998 τα 20 δις. και είναι άγνωστο βέβαια πού θα φτάσει μέχρι το τέλος της χρονιάς (Ο.Τ., 21.5.1998, σσ. 32-33). Σύμφωνα με έρευνα που εκπόνησε η εταιρεία McKinsey, οι πιλότοι της ΟΑ έχουν το χαμηλότερο ωρλόιο μεταξύ των πέντε εταιρειών που αφορούσε η έρευνα.

Η μέση ημερήσια απασχόληση του πιλότου της ΟΑ δεν ξεπερνά τις 4,2 ώρες (block hours), ενώ η επίοια απασχόλησή του φτάνει τις 508 ώρες. Αυτός ο χρόνος εργασίας, αν συγκριθεί με τις άλλες εταιρείες, αποδεικνύεται ως ο χαμηλότερος. Ο αντίστοιχος χρόνος της Iberia ανέρχεται σε 557 ώρες, ο της British Airways σε 591 ώρες, της Lufthansa σε 589 ώρες και της KLM σε 573 ώρες. Η ΟΑ ανταρρώνει το B747 με πέντε πιλότους, ενώ οι άλλες εταιρείες δεν ξεπερνούν τους 3,5 κατά μέσο όρο. Το 1996 η ΟΑ σκότευε να περιορίσει τις απουσίες των φροντιστών στο 30%. Τη χρονιά αυτή επί 1.166 φροντιστών σημειώθηκαν 24.929 ημέρες απουσίας, οι οποίες κοστολογούνται με 1,5 δις. δρχ. (Καθημερινή, 25.1.1998, σελ. 4). Στα Boeing 747 που εκτελούν υπερατλαντικές πτήσεις η Lufthansa απασχολεί 13 άτομα, ενώ η ΟΑ 16, για τα Boeing 737-400 η ΟΑ απασχολεί 6 άτομα, ενώ η Lufthansa 4 (Το Βήμα, 15.2.1998, σελ. Δ2).

Για τις ακυρώσεις πτήσεων δεν έχουν δημοσιευθεί στοιχεία, όμως για το διάστημα 1 έως 13 Αυγούστου του έτους 1997 σημειώθηκαν καθυστερήσεις σε 1.800 πτήσεις ενώ το 1988 στο ίδιο διάστημα σημειώθηκαν 1.764 καθυστερήσεις. Ο μέσος ωριαίος χρόνος κυμαίνεται από 30 έως 40 λεπτά της ώρας (Ισοτιμία, 23/23.8.1998, σελ. 13). Αυτές οι επιδόσεις έχουν φυσικά αρνητικό αντίκτυπο στην αγορά. Το πρώτο πεντάμηνο του έτους 1998 η ΟΑ έχασε σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο 317.000 επιβάτες (Επενδυτής, 27/28.6.1998, σελ. 6). Σύμφωνα με άλλη έρευνα της ZAGAT Airline Bussines που περιελάμβανε 61 εταιρείες, η ΟΑ κατάλαβε την 58η θέση και ήταν η χειρότερη ευρωπαϊκή εκτός της Aeroflot (Καθημερινή, 3.5.1998, σελ. 48).

Βέβαια, δεν ευθύνονται μόνον οι εργαζόμενοι. Η ΟΑ υφίσταται π.χ. επίοια ζημία 30 δις. από τη μεταφορά του Τύπου, το κοστολόγιο μεταφορών του οποίου δεν έχει αναπροσαρμοστεί από το 1978 και ανέρχεται σήμερα σε 7,5 δρχ. το κιλό (Καθημερινή, 1.3.1988, σελ. 49). Και να προσθέσουμε και το φάκον της ΟΑ που χρησιμοποιεί η εκάστοτε κυβέρνηση και κοστίζει ένα δις. το χρόνο (Το Βήμα, 22.3.1998, σελ. Α14). Και ακόμη η ζημιοφόρα σύνδεση ΕΜΑδάς-Αυστραλίας που εγκαταστήκε παρά την αντίρηση της διοίκησης της ΟΑ, επειδή, λέει, το υποχλήθηκε ο υπουργός Συγκοινωνιών στους ομογενείς της Αυστραλίας (Το Βήμα, 26.4.1998, σελ. Α15 και Μακεδονία, 31.5.1998, σελ. 12). Πρόσφατα η ΟΑ παρουσίασε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο ελληνικό Κοινοβούλιο επιχειρησιακό σχέδιο για το χρονικό διάστημα 1998-2002. Στη μεν έκθεση προς την ελληνική Βουλή παρουσιάζει συνολικά προβλεπόμενα κέρδη 57,9 δις., ενώ προς την ΕΕ 74,7 δις. (Ο.Τ., 8.10.1998, σσ. 87-89).

Όπως διαπιστώνουμε από τα στοιχεία που παραθέσαμε, η ΟΑ αποτρέπει έναν απείλητο φαύλο κύκλο στον οποίο συμμετέχουν και είναι συνυφασμένοι εργαζόμενοι, διοικήσεις, ιδιωτικά συμφέροντα και, φυσικά, το πανταχού παρόν μαρτυρώδη ελληνικό κράτος, με τους εκδότες κυβερνητικούς του λειτουργούς. Λύση θα μπορούσε να υπάρξει μόνο με το κλείσιμο της εταιρείας για ένα εξάμηνο στη χειμερινή περίοδο—όπως συνέβη με την αεροπορική εταιρεία του Ιορδάνη— και καινούργιο ξεκίνημα με νέους όρους και με καθαρά ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, διότι είναι μία εταιρεία που βρίσκεται εκτεθειμένη στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Ένας ορθολογικά σκεπτόμενος επιβάτης που έχει την ευχέρεια να επλέξει ανάμεσα σε αρκετές εταιρείες που πετούν π.χ. τη διαδρομή Αθήνα-Στουτγκάρδη, αναρωτιέται γιατί να επλέξει την ΟΑ εφόσον αυτή αποδεικνύεται ως η πλέον αναξιόπιστη. Ακούγοντας τα έργα και τις ημέρες της ΟΑ συμπεραίνουμε, όπως επισημάναμε στην αρχή, ότι πράγματι οι εμπλεκόμενοι στην ΟΑ, στελέχη της κυβέρνησης, διοίκηση και εργαζόμενοι, αλλά και τα εκτός αυτής ιδιωτικά συμφέροντα, την αντιμετωπίζουν ως μια εταιρεία που έχει την έδρα της στον Παναμά. Αναρωτιέται κανείς μήπως αυτή η νοοτροπία έμεινε ζωντανή από την εποχή που πράγματι η έδρα της ήταν ο Παναμάς. Επομένως, οικονομικά είναι τελείως παράλογο να μην λειτουργεί η ΟΑ με απολύτως ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια.

Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας, λοιπόν, μετά τη σύντομη αυτή αναφορά στην ΔΕΗ, στον ΟΤΕ και την ΟΑ, βλέπουμε ότι στο ερώτημα δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση δεν μπορούμε να απαντήσουμε με αφορισμούς και δόγματα, δηλαδή δόκτρο ή μύθο, αλλά εξετάζοντας το πώς, πότε, κάτω από ποιες συνθήκες και γιατί και για ποιον κ.λπ. Αποφασιστικής σημασίας για μια τέτοια απόφαση πέρα από τις Οδηγίες της ΕΕ είναι η ιδιαίτερη θέση και σχέση που συνδέει τις ανάγκες επιβίωσης με τις υπηρεσίες και τα προϊόντα που παρέχει μια δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση κοινωνικών αγαθών. Κρίνουμε τη δημόσια επιχείρηση ως θεσμό και της επιρρίπτουμε τις ευθύνες της κρατικής παρέμβασης αλλά και της υπερβολικής συνδικαλιστικής δραστηριότητας.

Εδώ είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε διάκριση ανάμεσα σε αναπτυγμένες χώρες, αναπτυσσόμενες και σε χώρες που βρίσκονται σε διαρκή μετάβαση (Bell, D., σελ. 60), όπως πιστεύω ότι είναι η Ελλάδα. Σε χώρες ανεπτυγμένες, όπου λειτουργούν ομαλά οι νόμοι της αγοράς, είναι ευκολότερη υπόθεση η ιδιωτικοποίηση της ενέργειας των επικοινωνιών των συγκοινωνιών κ.λπ. Σε χώρες, όμως, που η αγορά λειτουργεί άναρχα, η ιδιωτικοποίηση θα έβρετε σε κίνδυνο και αυτήν την υποτυπώδη οργάνωση της κοινωνίας, ιδιαίτερα δε μιας χώρας όπως η Ελλάδα που βρίσκεται στον ευαίσθητο και ταραγμένο χώρο των Βαλκανίων και της ανατολικής Μεσογείου και διαθέτει έναν τόσο άμεσα καταναημένο πληθυσμό στο γεωγραφικό της χώρο. Η διαφορά έγκειται στη διαφορετική λογική που διέπει τη δημόσια και την ιδιωτική οικονομία. Η μεν πρώτη έχει ως σκοπό το κοινωνικό όφελος και στην περίπτωση μας και το εθνικό συμφέρον, η δε δεύτερη το επιχειρηματικό κέρδος.

Όμως η τελική απόφαση για την ιδιωτικοποίηση ή μη των ΔΕΚΟ ή η εν μέρει μετοχοποίησή τους κ.λπ. είναι συνισταμένη πολλών παραγόντων όπως π.χ. της εκλογικής σημασίας της ομάδας την οποία αφορά η άφα ή η βίρα επιλογή μιας κυβέρνησης και όχι μόνον η ορθολογικότητα της οικονομικής της λειτουργίας κάποιας ΔΕΚΟ. Έτσι, κατά την άποψή μου, η σημερινή κυβέρνηση προτιμά τη μετοχοποίηση μέρους του ΟΤΕ διότι έτσι εξυπηρετεί ταυτόχρονα δύο στόχους της. Αφ' ενός μεν βελτιώνει τα δημοσιονομικά της μεγέθη από την είσπραξη του αντηπίου των μετρώχων, αφ' ετέρου δε παρατείνει από τη διαχείριση του υψηλού πλεονάσματος που σε ετήσια βάση εισρέει στον προϋπολογισμό από το πλεόνασμα του οργανισμού στη μορφή της φορολόγησης των ανωνύμων εταιρειών. Στο παράδειγμα της ΟΑ η κυβέρνηση αποδεικνύεται ανίσχυρη και αναποφάσιστη να λάβει αποφάσεις και να δώσει τέρμα σε μια αδιέξοδη και ζημιογόνα για το κοινωνικό σύνολο εταιρεία, της οποίας η μορφή υπό την οποία υπάρχει εξυπηρετεί μόνο τα συμφέροντα μιας πολύ μικρής μερίδας. Για τη ΔΕΗ υπάρχει δυνατότητα περαιτέρω βελτίωσης των μεγεθών της με μια ορθολογικότερη κατονομή του προσωπικού της. Η διαχείριση, λοιπόν, η διοίκηση, δηλαδή, μόνιτζμεντ, αποτελούν την αιτία της κρίσης ή της ευρωστίας μιας επιχείρησης κοινής ωφέλειας και όχι σώνει και καλά αν είναι δημόσια ή ιδιωτική.

Η άσκηση εξουσίας που σπριζεται σε διορισμούς, ευνοϊκές μεταθέσεις και κάθε άλλης μορφής παρεμβάσεις δεν αφορά τη δημόσια επιχείρηση αλλά αυτούς που την επιβιβάζουν. Επίσης κάθε σημαντική οικονομική απόφαση πρέπει να σχεδιάζεται μακροπρόθεσμα και όχι στο γόνιμα, διότι αλλιώς σε σύντομο χρονικό διάστημα φέρνει δυσάρεστα αποτελέσματα. Αναφορικά με τη σχέση (χαρismatic) πολιτικής και οικονομίας ο Max Weber είχε ότι «η οικονομία καθοδηγεί και δεν καθοδηγείται» (Weber, σελ. 148).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Beck, U., *Was ist Globalisierung*, Suhrkamp, Frankfurt/M., 1997.
 Bell, D., *The Coming of Post-Industrial Society*, Basic Books, New York 1973.
 Dahrendorf, R., *Gesellschaft und Demokratie in Deutschland*, Piper, München 1965.
 Habermas, J., *Theorie des kommunikativen Handelns*, Suhrkamp, Frankfurt/M., 1971.
 O'Connor, J., *Die Finanzkrise des Staates*, Suhrkamp, Frankfurt/M., 1974.
 Weber, M., *Wirtschaft und Gesellschaft*, J.C.B. Mohr, Tübingen 1971.
 Ελληνικός Τύπος, Ελληνικοί νόμοι, Εφημερίδα δελτία ΔΕΗ και ΟΤΕ.
 Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.